

ELAEA'DAN GELEN KABARTMALI BİR PİTHOS *

ALPAY PASİNLİ
İstanbul Arkeoloji Müzeleri

1974 senesinde Müzemize kabartmalı bir Yunan pithosu hediye edildi. Anadolu'da böylesine iyi korunmuş benzerlerine rastlayamadığımız bu pithos, Bergama-İzmir karayolunun 27. km.sindeki, antik Elaea şehrinin (Zeytindağ) bulunduğu bugünkü Kazıkbağları mevkiinde ele geçirilmiştir¹.

Bu kabartmalı pithos (res. 1-3), ki-remit renginde, ince taneli ve bol mikalı hamurdan yapılmıştır. Dışa taşkın olan ağız kenarının içe doğru hafif eğimli bir dudağı vardır. Ağız kenarı çeşitli yerlerinden kırılmış ve çok köşeli bir şekil almıştır; fakat aslında yuvarlak olmalıdır. Çünkü benzer bütün örneklerde yuvarlak olarak görülmektedir. Geniş ağızlı olup, aşağı doğru hafifçe genişleyen kalın silindirik boyunludur. Boynun her iki tarafından volüt şeklinde çıkıp, dikey vaziyette aşağıya inerek omuza bağlanan, enli iki şerit kulpu vardır. Bu kulplar, ön yüzde dikdörtgen şeklinde köprülerle boyna bağlanmışlardır (res. 4). Boyundan dışbükey profilli bir omuza geçilmektedir. Omuz genişleyerek şişkince bir karın meydana

getirmekte ve kaideye doğru tekrar daralarak, gövde bir topaç görünümünü almaktadır. Düz yuvarlak bir kaidesi vardır.

Genel hatlarıyla amphora formunda olan bu kabarmalı pithosun ölçüleri ise şöyledir :

Yüksekliği	- 82 cm.
Karın çapı	- 58,5 cm.
Ağız iç çapı	- 29,5 cm.
Ağız dış çapı	- 34 cm.
Kaide çapı	- 16 cm.
Kalınlık	- 4 cm.

Bezeme sadece bir yüzüne yapılmış olup, boyun ve omuz üzerindedir (res. 5). Pithosun alt kısmı ve arka tarafı bezemesizdir (res. 3-6). Süslemeler yatay bandlar halinde olup, geometrik motiflerden oluşmuştur. Boyunda ve omuzda, enleri aşağı yukarı birbirine eşit olan (4 cm.) üçer yatay band görülmektedir. Bu bezemeli bandları birbirinden ayıran ince silmeler vardır. Pithosun boynu ve omuzu üzerindeki bezemeleri - yukarıdan aşağıya doğru - sıra ile görelim :

Boyunda (res. 7),

1. band : Tığ (veya kanca) motifi
  2. band : Sola doğru, birbirine paralel sigma motifi
  3. band : Birbiri içinden çıkan spiral zinciri
- Omuzda (res. 8),
1. band : Sağa doğru, birbirine paralel sigma motifi
  2. band : Birbiri içinden çıkan spiral zinciri
  3. band : Birbiri içinden çıkan spiral zinciri

* Env. No. 75. 74 (ç. ç.) Eseri yayınlamama izin veren İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Sayın Necati Dolunay'a, çalışmalarında yardımlarını gördüğüm Dr. Nezih Fıratlı'ya, Dr. Nurşin Asgari'ye, Revza Ozil'e, fotoğraf uzmanı Turhan Birgili'ye ve desenleri çizen Ayşe Özkan'a teşekkür ederim.

¹ Bu kabartmalı pithos, Ercan Güneri isimli bir şahıs tarafından Müzemize hediye edilmiştir. Aynı kişi, eserin Kazıkbağları'nda, bir temel kazısı sırasında ele geçtiğini bildirmiştir. Fakat şu ana kadar eserin çıktığı yere gidip özel bir araştırma yapma imkânını bulamadık.

Kulpu boynuna bağlayan köprü üzerinde, içerisi yatay paralel çizgilerle doldurulmuş lambda harfine benzeyen, üçgen şeklinde bir motif vardır. Kaidenin dış yüzünde - biri kulpun hizasında, diğeri biraz daha geride - açık kısımları yukarı bakan, birbirine paralel sigma motifleri görülmektedir.

Tamamen geometrik karakterde olan bezemeler, baskı tekniği ile, kabartma olarak yapılmıştır (bezemelerin yapılış usulleri aşağıda anlatılacaktır). Bezemelerin yapımında, ağaçtan yapılmış ve üzerlerine motiflerin negatifleri oyulmuş, dikdörtgen şeklinde damgalar kullanılmıştır. Bu damgaların, pithosun bombeli olan yüzeyine tamamen temas edebilmesi için, içbükey şekilde çukurlaştırılmış olmaları gerekmektedir. Yakından dikkatlice bakıldığında, özellikle boyundaki 3. bandda ve omuz üzerindeki bandlarda, bu dikdörtgen şekilli damgaların kenar izleri çok açık bir şekilde görülmektedir (bk. res. 4-8) (boyundaki 3. bandda : 10,3 cm., omuzdaki 1. bandda : 10,8 cm., 2. bandda : 10,3 cm., 3. bandda ise 10 cm. ara ile damga izleri takip edilebilmektedir).

Kaidesinin üst kısmında, 1 cm. genişliğinde, üçgen kesitli bir silme vardır. Bu silme çok karakteristik olup, çağdaş ve benzer örneklerin hemen hepsinde görülmektedir.

Pithos oldukça sağlam vaziyettedir. Yalnızca, ağız kenarında kopuklar vardır. Ve kulplarından biri noksanıdır.

Yukarıda kısaca niteliklerini anlattığımız Elaea pithosunun diğer Yunan pithosları arasındaki yerini tayin etmemiz ve tarihlendirebilmemiz için, genel olarak Yunan kabartmalı pithoslarına bir göz atalım.

Yunan Kabartmalı Pithoslarının Menşei

19. yüzyılın sonlarında Boiotia'da arkaik devre ait çok sayıda kabartmalı pithos bulunmuştur. Önceleri bu pithosların Boiotia'ya özgü bir grup eser olduğu

kabul edilmiştir². Bazı bilginler, Eretria, Tenos ve Delos gibi merkezlerde bulunmuş olan pithosların, Boiotia imâlatına bağlı olarak yapılmış yerel eserler, ya da Boiotia'dan ithal edilmiş eserler olduklarını ileri sürmüşlerdir³. Fakat, 1938 yılında Tenos adasında yapılan kazılarda⁴ ele geçirilen eserlerle, "Yunan Kabartmalı Pithosları" üzerindeki çalışmalar derinleşmiş ; eserler yapılmış oldukları atelyelere göre guruplandırılabilmiş ve pithosların menşesine ait görüş değişerek, bunların Kyklad orijinli oldukları ileri sürülmüştür⁵. "Yunan Kabartmalı Pithosları" üzerinde çalışmalar yapan Schäfer de bu görüşe katılmış, Boiotia ve Tenos'da bulunmuş olan pithosların Kyklad'lardan ithal edilmiş olduklarını belirtmiştir⁶.

Kabartmalı pithosların çok sayıda ele geçtiği diğer bir yer de Rodos adasıdır. Özellikle, Ialysos ve Kamiros nekropollerinde ve Lindos'da bulunmuşlardır. Fakat bunların, buralarda imâl edildiklerine ait belirtiler zayıftır. Zira, Rodos adasındaki şehirlerin pre-Hellenik devirleri pek az bilinmektedir⁷. Fakat yapmış olduğumuz incelemelerle, kabartmalı pithosların genellikle Kyklad adalarında ve Rodos adasındaki merkezlerde bulunmuş olduklarını ; üzerlerindeki geometrik gelenek-

² M. Erwin, "Relief pithos from Mykonos", *Archaiologikon Deltion*, 18 A (1963), s. 37.

³ D. Ridder, "Amphores Beotiennes a reliefs", *B. C. H.*, XXII (1898), s. 514; P. Graindor, "Vases archaïques a reliefs de Tenos", *Rev. Arch.*, VI (1905), s. 286-291; F. Courby, *Vases Grecs a Reliefs*, Paris, 1922, s. 81 vd.; R. Hampe, *Frühgriechische Sagenbilder in Bōotien*, 1936, s. 56.

⁴ K. Gebauer, "Archäologische Funde vom Herbst 1938 bis Frühjahr 1939", *A. A.*, 54 (1939), s. 261; P. Lemerle, "Chronique des fouilles et decouvertes archéologiques en Grèce", *B.C.H.*, LXII (1938), s. 480; J.M. Cook, "Archaeology in Greece 1945-47", *J.H.S.*, LXVI (1946), s. 115 vd.

⁵ F. Matz, *Geschichte der Griechischen Kunts I*, 1950, s. 414.

⁶ J. Schäfer, *Studien zu den griechischen Relief-pithoi des 8-6 Jahrhunderts v. chr. aus Kreta, Rhodos, Tenos und Boiotia*, 1957, s. 82-90

⁷ H. Metzger, *Fouilles de Xanthos*, c. IV, Paris, 1972, s. 70 vd.

teki süslerin de çoğunlukla Kyklad adalarında görülen bezemeler⁸ olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz.

Stil olarak birbirine benzeyen, fakat imâl edildikleri yerlere göre değişen hamur ve teknikler gösteren kabartmalı pithoslar, Ege'nin güneydoğu köşesine ve herhalde Rodos'lu sanatkârlara ait olmalıdır⁹.

Böylece anlaşılıyor ki; kabartmalı pithosların menşei hakkında kesin bir şey söylemek mümkün olamamaktadır. Bu eserler, gezici atelyeler tarafından da yapılmış olabilirler. Ticarî amaçla da kullanıldıkları için, Anadolu'ya, bilhassa Rodos'un karşısında bulunan güney-batı kıyılarına ihraç edilmişlerdir¹⁰.

Kabartmalı Pithosların Yapılışı ve Kullanılışı.

Boyutlarının büyüklüğü nedeniyle, pithosların yapımında özel usuller kullanılmış olmalıdır. Kil arıtılmış değildir; bol mikalı olup içerisinde çok küçük taş tanecikleri bulundurur. Ayrıca, dayanıklılığı artırmak için, hamurun içine kırık keramik parçaları da katılmıştır. Muhtemelen, çömlekçiler bu büyük pithosları parça, parça yapıp daha sonra birleştiriyorlardı. Kulplar, kulpların arasındaki köprüler ve boyun ayrı olarak yapılmış olmalıdır. Vazonun yapımı kaba olarak bitirildikten sonra, yüzeyde görülen küçük taş ve keramik parçalarını yok etmek için, yüzey perdahlanıyordu. Bazen de, arıtılmış kil-den ince bir astar sürülerek yüzey düzleştirilmiştir¹¹.

Yunan kabartmalı pithosları, genel olarak iki maksat için kullanılmışlardır. Bunlar, ya mezar olarak, ya da tahıl, şarap, yağ ve benzeri yiyecek maddelerini muhafaza etmek için kullanılmışlardır. Her iki maksat için de kullanıldıklarını, eli-

mize geçmiş örnekler yardımıyla kesin olarak anlayabilmekteyiz.

Rodos adasında; Vroulia'da ve Kamiros nekropollerinde bulunmuş olan kabartmalı pithoslar¹², bu küplerin mezarlarda kullanılmış olduklarını açıkça gösterirler. İçinde, kemiklerle bulunmuş olan Mykonos pithosu¹³ da bunların mezarlarda kullanıldığının diğer bir delilidir.

Bu kabartmalı pithoslar, daha çok çocuk mezarı olarak kullanılmışlardır. Zira bunların büyüklükleri - özellikle ağızlarının genişlikleri - içine gelişmiş bir insanın konması için yeterli değildir. Fakat yakılan ölü küllerinin konulması için kullanılmış olmaları mümkündür. Bazı hallerde, ölünün konulması için, bu küplerin gövdelelerinden bir parça kırılıp, sonradan tekrar yapıştırılırdı¹⁴ (res. 9-10). Eğer, pithoslar sadece mezar olarak kullanılmak için yapılmış olsalardı, bu işleme lüzum kalmaz, önceden ağız kısımları daha geniş yapılırdı.

Boiotia'da bulunmuş olan pithosların bir çoğunun mezar olarak kullanıldığı veya kullanılmış olabileceğinin ileri sürülmesine karşılık, sadece bir tanesinin mezar olarak kullanıldığı kesindir¹⁵.

Pithosların, yiyecek maddelerinin muhafazası için kullanıldığına ait örnekler elimizde çoktur. Girit'teki Knossos Sarayının depolarında¹⁶ ve Xanthos'da yapılan kazılarda, dükkânlar içerisinde¹⁷, *in situ* vaziyette pithoslar bulunmuştur. Bu pithosların, depo ve dükkânlarda, duvarların önünde, yanyana sıralar halinde, alt kı-

¹² K. F. Kinch, *Fouilles de Vroulia (Rhodes)*, Berlin, 1914, kol. 103, 106; P. Demargne - H. V. Efferterre, "Resherches a Dréros", *B. C. H.*, LXI (1937), s. 19 vd.; Feytmans, *göst. yer.*, s. 135 vd.; A. Salzman, *Necropole de Kamiros*, Paris, 1875, lev. XXV-XXXVII.

¹³ Erwin, *göst. yer.*, res. 17.

¹⁴ İçine, ölünün konulabilmesi için gövdesinden bir parça kırılıp sonradan yapıştırılmış olan bir Yunan kabartmalı pithosu, Vroulia'da bulunmuş olup, halen İstanbul Arkeoloji Müzesinde bulunmaktadır (Env. No. 4645); Ayrıca bk. Kinch, *ay. es.*, lev. 29 s.

¹⁵ Schäfer, *ay. es.*, BI; Courby, *ay. es.*, s. 73.

¹⁶ A. Evans, *The Palace of Minos at Knossos*, I, London, 1921, s. 232, res. 175; Evans, "Knossos", *B. S. A.*, IV (1899-1900), s. 22, res. 4.

¹⁷ Metzger, *ay. es.*, s. 69

⁸ Hampe, *ay. es.*, s. 56.

⁹ J. L. Stokes, "Staped pithos - fragments from Cameiros", *B. S. A.*, XII (1905-6), s. 79.

¹⁰ D. Feytmans, "Les pithoi a reliefs L'île de Rhodes", *B. C. H.*, LXXIV (1950), s. 178.

¹¹ Feytmans, *göst. yer.*, s. 139 vd.

sımlarının toprağa kısmen veya tamamen gömülü bir vaziyette durdukları anlaşılmaktadır¹⁸. Bezemeler de, bu kullanılış tarzına uygun olarak, sadece bir yüzde-görülebilecekleri yönde - boyun ve omuz üzerinde yapılmıştır.

Sonuç olarak, Yunan kabartmalı pithoslarının, daha çok yiyecek maddelerinin muhafazası için ve ticarî amaçlarla kullanılmak için yapılmış oldukları¹⁹, mezarlarda kullanılmalarının ise ikinci derecede olduğu kanısındayız.

Yunan Kabartmalı Pithosları Üzerinde Görülen Bezemeler

Kabartmalı pithoslar üzerinde yapılan çalışmalar göstermiştir ki; bu küplerin bezemeleri genellikle bir yüzde, boyun ve omuz üzerindedir. Gövdelerinin alt kısımları ve arka yüzleri bezemesizdir. Bezemeler, genişlikleri birbirine eşit olan yatay bandlar içerisine, baskı tekniği ile kabartma olarak yapılmıştır. Bezenmiş alanları birbirinden ayıran, üçgen kesitli, iki ya da üç silme vardır. Çok ender olmakla birlikte, bazı örneklerde bu silmelerin boyanmış olduğu da görülmektedir²⁰.

Bezemeler genellikle geometrik motiflerden alınmıştır. Fazla olmamakla birlikte, üzerinde insan ve hayvan tasvirli sahneler bulunan pithoslar da vardır²¹.

Geometrik motifler, genellikle oryantalizan ve geç geometrik devirde kullanılan bezemelerden oluşmuştur²². En çok kullanılan motifler²³: Basit spiraller ve spiral

zincirleri, meandrlar, şevronlar, dalgalı çizgiler, tuğ (kanca) motifleri, basamak motifleri ve zikzaklardır.

Spiraller, kabartmalı pithoslar üzerinde en çok kullanılan motiflerdir. Miken orijinli bir bezeme olup²⁴, daha sonraki devirlerde, özellikle oryantalizan devirde Kyklad adalarında ve İ. Ö. 7. yüzyıl Attik vazolarında²⁵ çok kullanılan bir motiftir.

Elaea pithosu üzerinde görülen tuğ motifleri ise, Rodos'a ait bir bezeme olmalıdır. Bu motifin orijini de Miken zamanına kadar uzanır²⁶. Miken devrinde, baklava dilimlerinin üstünde basit çengeller şeklinde görülür²⁷.

Pithosların büyük ölçüde yapılmış oldukları göz önünde bulundurulursa, küplerin boyutlarına oranla, bezemelerin küçük ve çok alçak kabartma karakterinde oldukları görülür²⁸.

Pithoslar Üzerinde Görülen Kabartma Tarzındaki Bezemelerin Yapılış Teknikleri

İlk zamanlarda bezemeler, kazıma ile yapılmış çizgilerden oluşmuştur. Daha sonra ise, süslemelerin yapımında kalıp ve damga kullanılmıştır.

Çeşitli arkaik pithos gurupları üzerinde yapılan çalışmalar, kabartmaların iki değişik teknikte yapıldığını ortaya koymuştur. Birinci yol : Küp henüz kurumamış yumuşak iken, üstüne kabartmaların doğrudan doğruya tatbik edilmesidir. İkinci usulde ise, bezemelerin yapılacağı bandlar yaş hamurdan kesilir, üzerlerine bezemeler basıldıktan sonra, bu bandlar küpün üstüne yapıştırılırdı. Süslemelerin yapımında, üzerlerine motiflerin negatifleri oyulmuş damgalar kullanılmaktaydı. Bu damgalar ahşaptan yapılmış

¹⁸ Chr. Blinkenberg, *Lindos I, Fouilles de L'acropole* 1902-1914, Berlin, 1931, kol. 258; Schäfer, *ay. es.*, s. 91; Stokes, *göst. yer.*, s. 71; Feytmans, *göst. yer.*, s. 140 vd.

²⁰ Blinkenberg, *ay. es.*, lev. 41, res. 922.

²¹ J. Christiansen, "Et skår fra Mykonos", *Meddelelser fra Ny Carlsberg Glyptotek*, København, 1974, s. 9, res. 2; E. Pottier, *Vases Antiques du Louvre*, Paris, 1897, lev. 13, res. 396 A; Salzman, *ay. es.*, lev. XXVI.

²² Erwin, *göst. yer.*, s. 41; Feytmans, *göst. yer.*, s. 178.

²³ Yunan kabartmalı pithosları üzerinde görülen bezemeler için bk. Schäfer, *ay. es.*, çeşitli yerlerde.

²⁴ Kinch, *ay. es.*, kol. 44.; A. Brueckner und E. Pernice, "Ein attischer Friedhof", *A. M.*, XVIII (1893), s. 133 vd.

²⁵ E. Buschor, *Griechische Vasen*, München, 1969, s. 38, res. 43; s. 39, res. 44.

²⁶ Stokes, *göst. yer.*, s. 76.

²⁷ A. Furtwaengler und G. Loeschcke, *Mykenische Vasen*, Berlin, 1886, s. 3, res. 1.

²⁸ Feytmans, *göst. yer.*, s. 178.

olup, dörtköşe veya silindir şeklindedir. Bezemelere yakından bakıldığı zaman, ahşapın bıraktığı incecik dikey çizgi izleri, bazen de damgaların kenar izleri görülebilmektedir²⁹. Elaea pithosu üzerinde de dikdörtgen şeklindeki damgaların kenar izleri çok açık bir şekilde görülmektedir (bk. res. 4-8).

Yukarıda kısaca anlatmaya çalıştığımız, bezemelerin yapımında tatbik edilen her iki tekniğin, bazen aynı pithos üzerinde bir arada kullanılmış olduğu da görülmüştür³⁰.

Yunan kabartmalı pithosları hakkında genel bir bilgi verdikten sonra, şimdi tekrar Elaea pithosuna dönerek tarihlenmeye çalışalım.

Elaea Pithosunun Tarihlenmesi

Şimdiye kadar ele geçmiş olan Yunan kabartmalı pithosları, genellikle amphora biçimindedirler. Cook, bu pithosların Attik boyunlu amphoralarına benzediğini ve bunlarla çağdaş olduğunu ileri sürmektedir³¹. Geometrik devirde aynı tip amphoraları Kyklad adalarında da görmekteyiz³². Ayrıca gerek form, gerekse kulpların köprülerle boyna bağlanması, İ. Ö. 7. yüzyıla ait Protoattik vazolarında da görülmektedir³³.

Diğer taraftan, pithoslar mezar olarak kullanıldıkları zaman, içlerine ölü hediyeleri konur ve ağızları büyük bir taşla kapatılırdı. Bu hediyeler bazı hallerde pithosların yanına da bırakılmaktaydı. Rodos adasında ele geçirilmiş olan, bir

²⁹ J. L. Caskey, "Activities at Lerna, 1958-1959", *Hesperia*, c. XXVIII (1959), s. 206; Erwin, *göst. yer.*, s. 41; Blinkenberg, *ay. es.*, kol. 258; Stokes, *göst. yer.*, s. 71; Feytmans, *göst. yer.*, s. 140.

³⁰ N. M. Kontoleon, "Das heutige Bild der archaischen Kunts der Kykladen", *Atti del settimo Congresso Internazionale di Archaeologia Classica*, c. I, Roma, 1961, s. 267, lev. III; Schäfer, *ay. es.*, s. 72.

³¹ R. M. Cook, *Greek Painted Pottery*, London, 1966, s. 34, lev. 4 A.

³² C. Dugas, *La Ceramique des Cyclades*, Paris, 1925, lev. VI, res. 3.

³³ Buschor, *ay. es.*, s. 19, res. 19-20; s. 37 res. 42; s. 38 res. 43.

çok Yunan kabartmalı pithosunun içinde, ölü hediyesi olarak konulmuş Protokorint ve Korint eserleri bulunmuştur³⁴. Bunun için, pithosların tarihlenmesi - hediye olarak konulmuş eserler yardımıyla - daha kolay ve kesinlikle yapılabilmektedir.

Elaea pithosuna en yakın benzerlik gösteren örnekleri incelersek :

1 - Kamiros nekropolünde bulunmuş olan kabartmalı pithos³⁵, form olarak Elaea pithosuna benzerlik göstermektedir. Kulplar aynı şekilde olup, köprülerle boyna bağlanmıştır. Kaidesinde de Elaea pithosundaki gibi bir silme görülmektedir. Şekil bakımından olduğu kadar bezemelerde de benzerlik vardır. Omuz üzerinde, spiral zincirleri, boyun ve kulplar üzerinde de aynı tığ motifleri görülmektedir. Kamiros'da ele geçirilmiş olan bu pithos arkaik devre tarihlenmiştir.

2 - Louvre Müzesinde bulunan iki kabartmalı pithos³⁶, şekil bakımından pithosumuza çok benzerlik göstermektedir. Bunlardan biri Rodos'da, diğeri Boiotia'da ele geçirilmiş olup, her ikisinde İ. Ö. 7. yüzyıla tarihlenmektedir.

3 - Mykonos adasında bulunmuş olan kabartmalı pithos³⁷, şekil olarak Elaea pithosuna çok benzemektedir. Gövdesinin biçimi, boynuna köprülerle bağlanmış olan kulpları ve kaidesindeki silme hemen hemen aynıdır. Mykonos pithosu da İ. Ö. 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

4 - Rodos'da ele geçirilmiş olup, halen Louvre Müzesinde bulunan pithos parçası³⁸ da, üstündeki bezemeler bakımından benzerlik göstermektedir. Tığ motifleri Elaea pithosunda görülenlere çok benzemektedir. Bu pithos parçası da İ. Ö. 7. yüzyıla tarihlenmiştir.

5 - Elaea pithosuna gerek şekil, gerekse bezemeleri bakımından en yakın benzerlik gösteren eser, İstanbul Arkeoloji

³⁴ Feytmans, *göst. yer.*, s. 171 vdd.

³⁵ Salzman, *ay. es.*, lev. XXV.

³⁶ Courby, *ay. es.*, lev. III a-b.

³⁷ Christiansen, *göst. yer.*, s. 9, res. 2 ve s. 18.

³⁸ Pottier, *ay. es.*, lev. 13, res. 396 A.

Müzesindeki Vroulia pithosudur³⁹ (bk. res. 9-10). Bu pithosun üzerinde de spiral zincirleri ve tiğ motifleri görülmektedir. Özellikle tiğ motifleri Elaea pithosundakilere çok benzer. Fakat, spiral zincirleri biraz değişiktir. Bu pithos üzerindeki spiral zincirleri aynı band içinde iki sıra halinde yapılmış olup, her iki sıradaki spiraller de birbirleriyle —dikey spirallerle— bağlanmışlardır. Ayrıca, pithosun şekli de Elaea pithosuna göre daha ileridir. Ağız kısmı daralmış, gövdesinin şişkinliği biraz daha azalmış ve incelmıştır. Dolayısıyla bu pithos, şekil bakımından Elaea pithosuna nazaran daha tektonik bir görünüm kazanmıştır. Vroulia'da bulunmuş olan pithos, İ. Ö. 7. yüzyılın sonlarına, 6. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir⁴⁰. Elaea pithosu, gerek şekil, gerekse bezemeler bakımından bu pithosdan daha erken olmalıdır.

Yukarıda vermiş olduğumuz örnekleri çoğaltmak mümkündür. Yapmış olduğumuz çalışma neticesi gördük ki, Elaea'dan gelmiş olan pithosa benzeyen eser-

ler genellikle Rodos adasında bulunmuşlardır. Süslemeler de Rodos adasında ayrı bir gurup meydana getirmektedir⁴¹. Örneğin, tiğ ve sigma motifleri Rodos pithosları üzerinde görülen bir bezemedir. Böylece Rodos'da birbirine benzeyen bir eser gurubu ile karşılaşmaktayız. Belki de, Rodos'da bu eserlerin yapıldığı atelyeler mevcut idi. Fakat, daha önce de belirttiğimiz gibi, bu atelyelerin varlığına ait izler tesbit edilememiştir.

Anadolu'da bulunmuş Yunan kabartmalı pithoslarının ise, şimdilik ithal malı olduklarını kabul etmek zorundayız. Yapılmakta olan kazılar, belki ileride bu konuya açıklık kazandıracaktır.

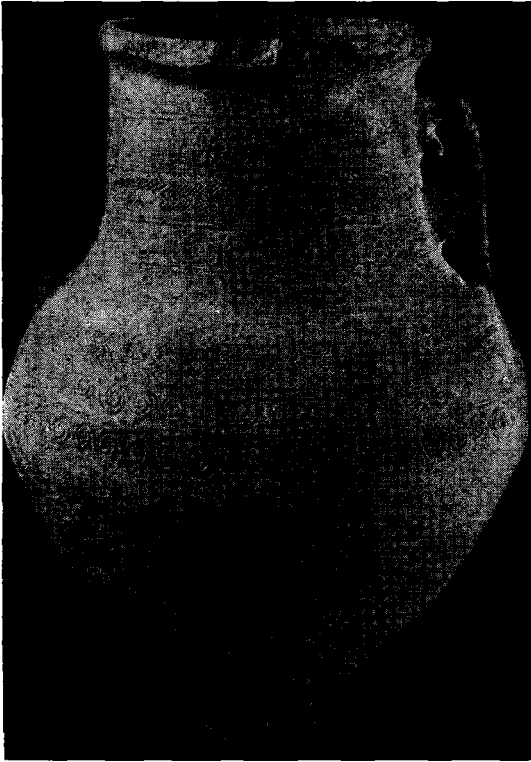
Müzemize Elaea'dan gelmiş olan pithosun, şekil ve bezemeleri bakımından Rodos pithoslarına benzediğini görmekte, kuvvetli bir ihtimalle Rodos adasından ithal edilmiş olduğunu düşünmekteyiz. Benzer örneklere dayanarak, Elaea pithosunu İ. Ö. 7. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmemiz mümkün olmaktadır.

İstanbul, 1975

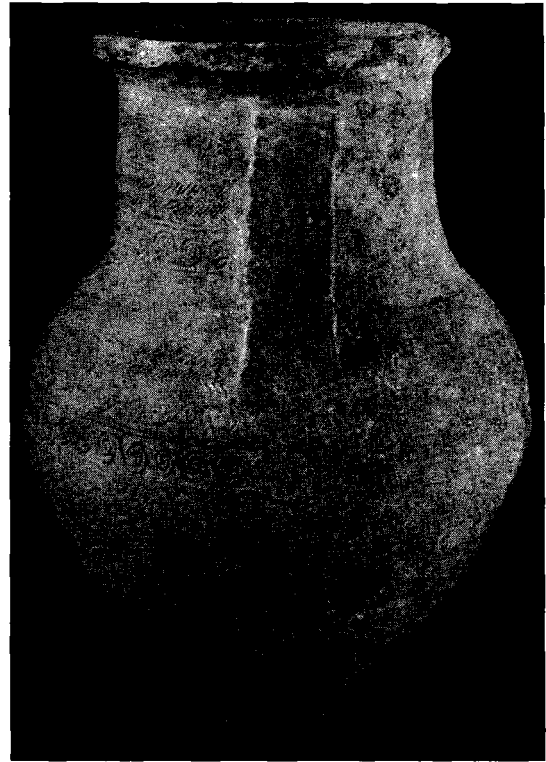
³⁹ Bk. dip not 14.

⁴⁰ Schäfer, *ay. es.*, s. 46.

⁴¹ Blinkenberg, *ay. es.*, kol. 259; Rodos kabartmalı pithosları üzerinde görülen bezemeler hakkında geniş bilgi için bk. Feytmans, *göst. yer.*, çeşitli yerlerde.

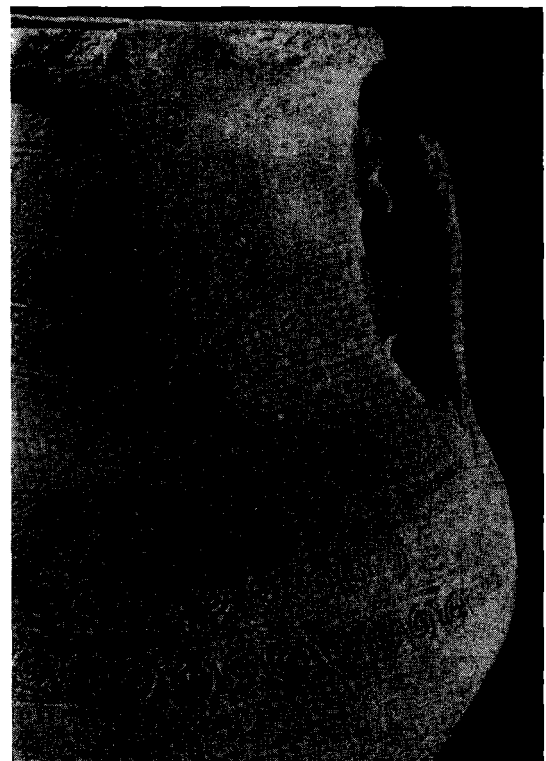
Resim 1 — Elaea pithosunun ön yüzü

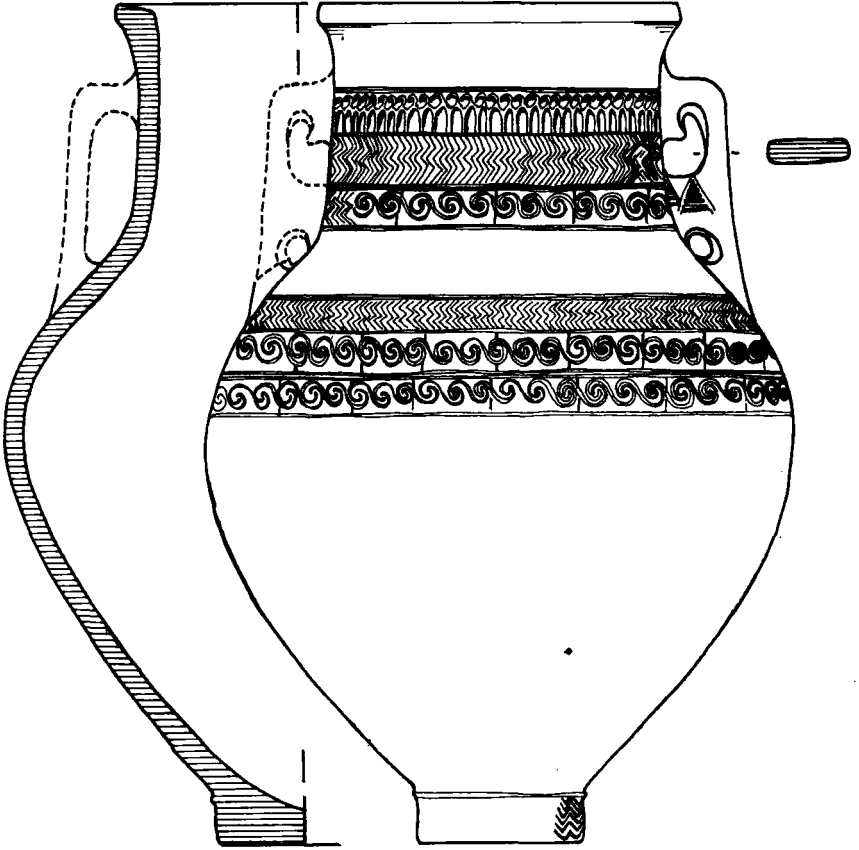
Resim 2 — Elaea pithosunun yandan görünüşü

Resim 3 — Elaea pithosunun arka yüzü

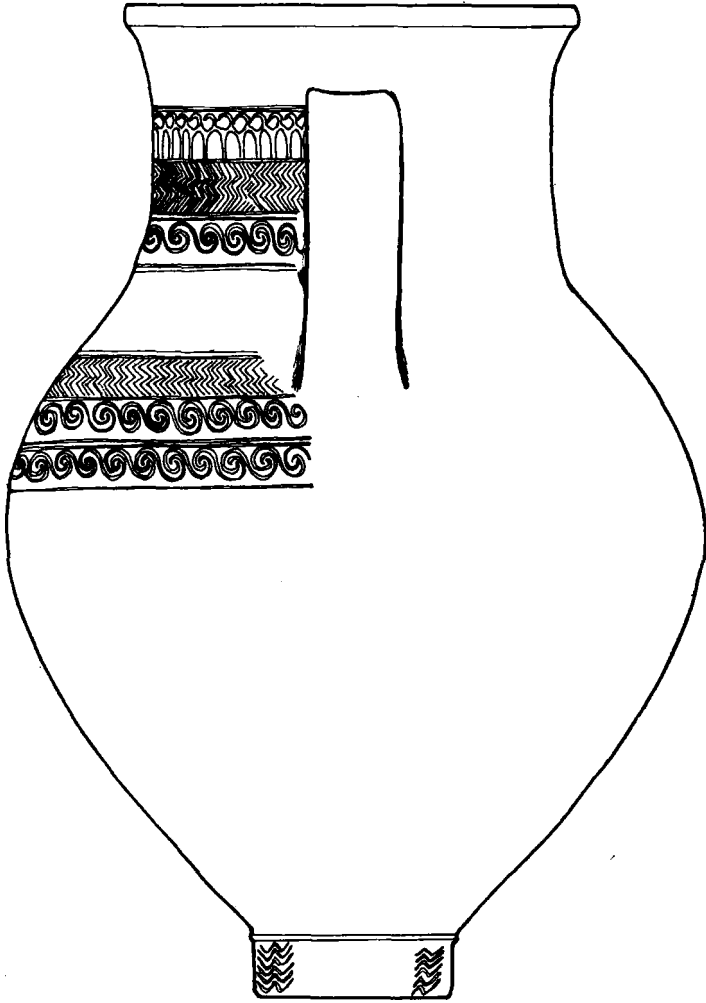
Resim 4 — Elaea pithosunun kulp, boyun ve omuz detayı

0 5 10 15 20 25cm.

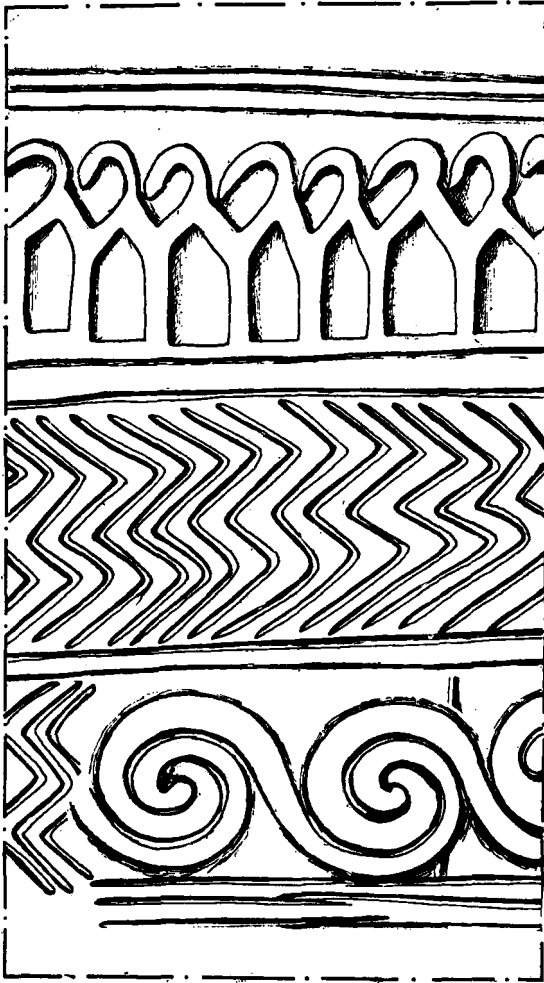
Resim 5 — Elaea pithosunun ön yüzü (desen)

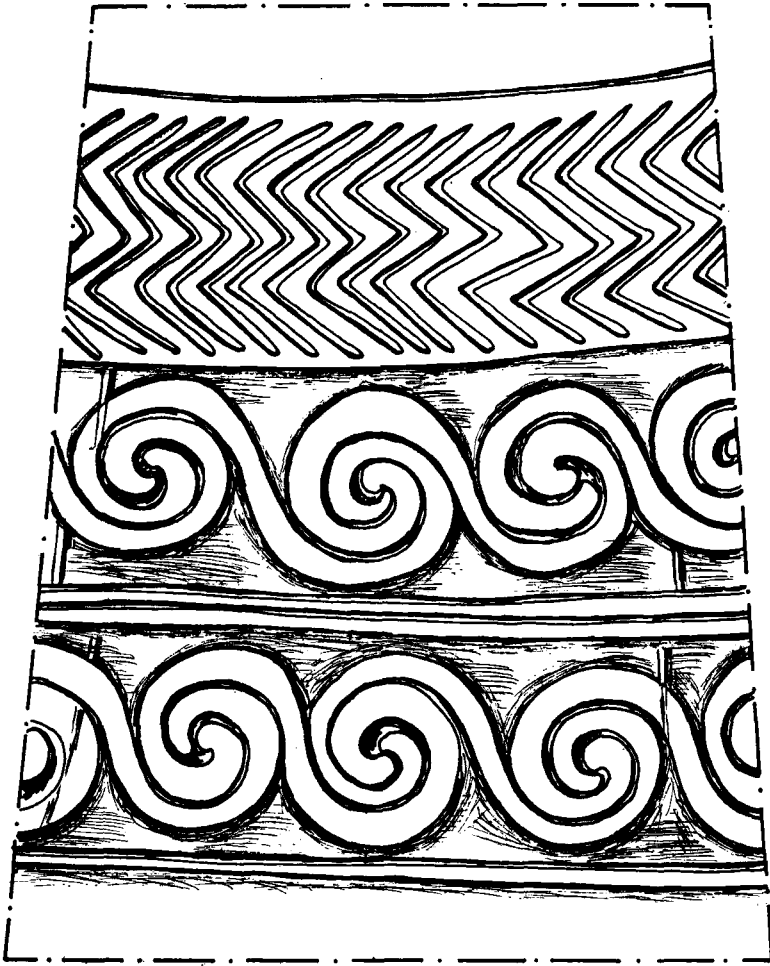
0 5 10 15 20 25cm.

Resim 6 — Elaea pithosunun yandan görünüşü (desen)

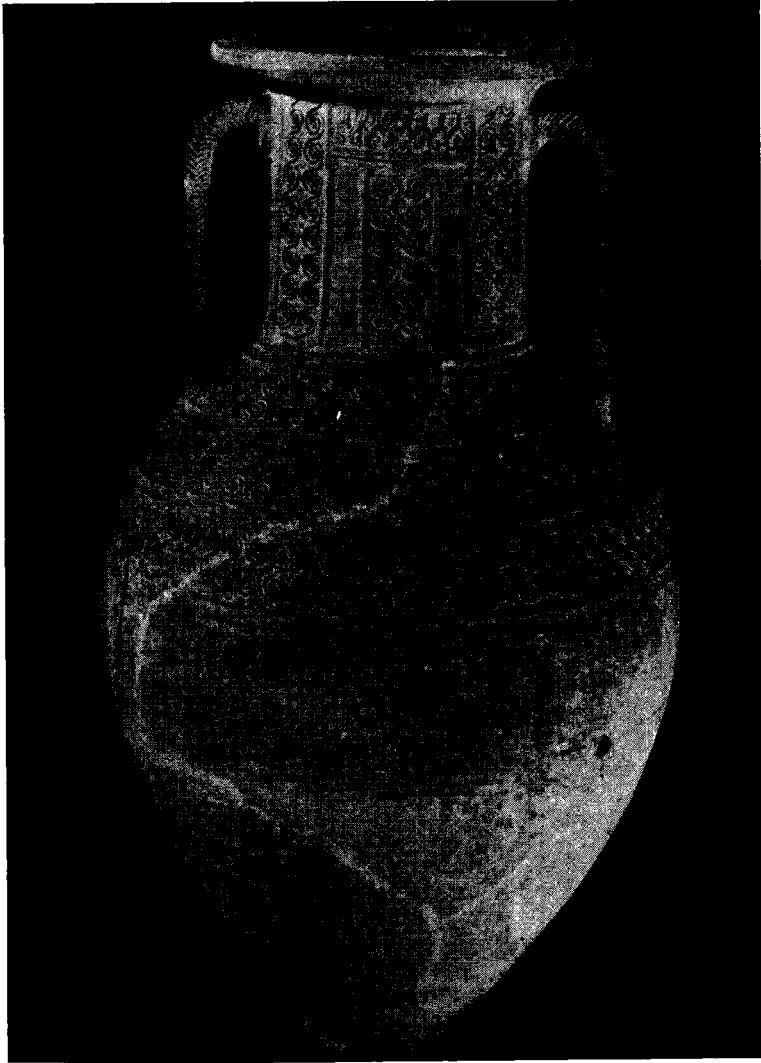
0 1 2 3 4 5cm.

Resim 7 — Elaea pithosunun boynu üzerindeki bezemelerin detayı (desen)

0 1 2 3 4 5cm.

Resim 8 — Elaea pithosunun omuzu üzerindeki bezemelerin detayı (desen)

Resim 9 — Vroulia pithosunun ön yüzü

Resim 10 — Vroulia pithosunun yandan görünüşü